

54/2022

[Signature]

J. Kopeć *[Signature]*

BURMISTRZ
[Signature]
Wojciech Kallas

709

Sporządził

Sprawdził

Radca Prawny

Zatwierdził

UCHWAŁA NR 53.LXIV.2022
RADY MIEJSKIEJ W DEBRZNIE
z dnia .....

URZĄD MIEJSKI
W DEBRZNIE
W PŁYNNI
2022 -07- 04
Nr w D.K. 7792/22
Załączników

w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022-2024.

Na podstawie art. 176 pkt. 1, 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447) w związku z art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.),

**Rada Miejska w Debrznie
uchwała co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Debrzna oraz Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Debrznie.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Niniejszym zatwierdzam formalnoprawnie projekt w/w uchwały
Sebastian Ćwiora radca prawny
1.07.2022r.

Uzasadnienie
do projektu Uchwały
Rady Miejskiej w Debrznie

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022-2024

Opracowanie i przyjęcie Gminnego Programu Wspierania Rodziny wynika z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Niniejszy program jest opracowany na bazie doświadczeń wynikających z realizacji ustawy jak również doświadczeń z funkcjonowania asystenta rodziny. Program uwzględnia zadania na szczeblu gminy, które powinny być realizowane w oparciu o zapisy ustawy. Został przygotowany po analizie możliwości finansowych samorządu lokalnego jak również potrzeb lokalnych.

Konsekwencją powyższego zapisu jest wprowadzenie trzyletniego programu wspierania rodziny w gminie Debrzno na lata 2022-2024. Priorytetem tego programu jest stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu mieszkańców. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancje wsparcia instytucjonalnego. Każdy świadczeniobiorca powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Działania na rzecz rodziny to czynności skierowane do poszczególnych jej członków oraz kampanie prowadzone na rzecz całej wspólnoty. Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, mających na celu przywrócenie im zdolności

do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie również w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Ma to na celu pomoc w odzyskaniu przez rodziców funkcji opiekuńczych tj. umożliwienie dziecku powrotu do środowiska rodzinnego.

Wobec powyższego niniejszą uchwałą uznać należy za konieczną i uzasadnioną.

Jedynie na marginesie, informacyjnie, potwierdzić należy, że do chwili wejścia w życie niniejszej Uchwały był faktycznie nadal realizowany dotychczasowy Gminny Program Wspierania Rodziny na Lata 2018-2020, przyjęty Uchwałą Nr 47.LXXIII.2018 Rady Miejskiej w Debrznie z dnia 5 lipca 2018 roku w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny. Tym samym działania przewidziane w tym Programie podejmowane były także po 1.1.2021 roku. Sytuacja (formalnego jedynie, a nie faktycznego jak podkreślono powyżej) braku obowiązującego, przyjętego uchwałą Rady Miejskiej Gminnego Programu Wspierania Rodziny od roku 2021, zaistniała z przyczyn obiektywnej, losowej i nie dającej się przewidzieć ani doraźnie zapobiec natury. Na odpowiednie i terminowe przygotowanie 3-letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny miała w szczególności ogromny wpływ pandemia COVID-19.

Opracował:

Władyczak Paweł

Niniejszym zatwierdzam formalnoprawnie projekt uzasadnienia w/w uchwały; potwierdzam celowość dodania ostatniego akapitu odnoszącego się do okresu po 1.1.2021, a przed wejściem w życie kolejnej uchwały w tej materii
Sebastian Ćwiora radca prawny
1.07.2022r.

Załącznik
do Uchwały Rady Miejskiej w Debrznie
z dnia .....

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

Na lata 2022–2024

DEBRZNO 2022

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE	3
II.	DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU	11
III.	ANALIZA SWOT	31
IV.	CELE PROGRAMU.....	34
V.	ADRESACI PROGRAMU.....	40
VI.	DZIAŁANIA I SPOSÓB ICH REALIZACJI.....	41
VII.	PARTNERZY PROGRAMU.....	46
VIII.	ZASADY FINANSOWANIA.....	47
IX.	EWALUACJA.....	48

**"Spróbuj nie opierać się zmianom,
które napotykasz na swojej drodze.
Skąd wiesz, że ta strona,
do której się przyzwyczałeś,
jest lepsza od tej, która cię czeka?"**

~Elif Shafak~

I. WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Debrzno na lata 2022-2024 jest strategicznym dokumentem Gminy opracowanym, w celu realizowania przez wspólną samorządową konstytucyjnej zasady udzielenia szczególnej pomocy rodzinie i dziecku. Niniejszy Program powstał w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i jest kontynuacją wcześniejszych Programów Wspierania Rodziny.

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawna rodziny, znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnej i niepełnej, mającej prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa, jest najmniejszą, a zarazem podstawową komórką zaspakajającą podstawowe potrzeby swoich członków, a jednocześnie naturalnym środowiskiem rozwoju dzieci. Niezmiernie ważne jest, by chronić rodzinę i pomagać jej w sytuacji, gdy napotyka na ograniczenia i trudności, zwłaszcza w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Warto pamiętać, że to w niej przebiega proces socjalizacji dzieci

poprzez przekazywanie systemu wartości, tradycji, kształtowania aktywności i postępowania na całe życie, przygotowując do przyszłych ról społecznych.

W ogólnym przekonaniu w rodzinie powinna być zaspakajana potrzeba miłości i bezpieczeństwa. To one stanowią punkt wyjścia dla innych wartości, niezbędnych do prawidłowego rozwoju. Rodzina stanowi pierwszą grupę odniesienia, w ramach której budowane jest poczucie tożsamości dziecka. To rodzina dostarcza pierwszych doświadczeń - w relacji z najbliższymi, z innymi ludźmi, z otoczeniem. Współczesne rodziny zmagają się z wieloma problemami, które mogą prowadzić do dezorganizacji życia rodzinnego. Socjologowie są zgodni – postęp cywilizacyjny i technologiczny poprawił jakość życia w wielu obszarach, niestety – pojawiały się nowe zagrożenia i problemy, które negatywnie oddziałują na życie rodzinne. Lansowany we współczesnej kulturze model życia oparty na dążeniu do zaspokajania indywidualnych potrzeb w myśl zasady „życie ma się tylko jedno”, może stanowić zagrożenie dla trwałości rodzin. Niepokojący jest wysoki wskaźnik rozwodów oraz rodzicielstwa monoparentalnego, w którym wszystkie obowiązki i role społeczne „ojca” i „matki” przejmuje tylko jedno z rodziców. Sytuację rodzin problemowych determinuje niski kapitał społeczny, wielopokoleniowe, dziedziczone nieprawidłowe wzorce wychowawcze, przemoc, uzależnienia i inne problemy ujmowane w ogólną kategorię patologii społecznych. Czynnikiem niesprzyjającym prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może być również kondycja materialna i finansowa poszczególnych gospodarstw domowych, jak i całego społeczeństwa.

Dynamiczne zmiany w zakresie życia rodzinnego, których współcześnie doświadczamy, spowodowały destabilizację niektórych rodzin. Pojawiły się problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia, izolacja społeczna. Osłabieniu lub zerwaniu uległy więzi rodzinne, co istotnie wpłynęło na strukturę rodziny, jej spójność, pozytywne stosunki między jej członkami, zaburzyło równowagę wewnątrzrodzinną oraz wpłynęło na poczucie bezpieczeństwa domowników, rozwój osobowości dziecka, a także zdolności adaptacyjne. Przemiany gospodarczo – kulturowe kształtujące życie społeczeństwa spowodowały znaczny wzrost liczby osób bezradnych, nieradzących

sobie z problemami dnia codziennego. Pojawiły się zjawiska o charakterze globalnym takie jak: choroby cywilizacyjne, rosnący odsetek ludzi starych, migracja oraz lokalnym: ubóstwo, bezrobocie czy niewydolność opiekuńcza i wychowawcza, uzależnienia, brak poczucia stabilizacji życiowej i zawodowej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego, poczucie osamotnienia, rozpad rodziny itp.

Zazwyczaj niekorzystne sytuacje rodzinne współwystępują ze sobą. Z tego powodu co raz więcej dzieci i rodzin wymaga specjalistycznego wsparcia i zaangażowania instytucji w przewyżczeniu swoich dysfunkcji. Szukając prób pomocy dziecku, uwagę należy skupić nie tylko na problemach dziecka, ale również na problemach jego rodziny. Koncentracja na rodzinie, jej roli, zasobach i deficytach, związana jest z jej fundamentalnym znaczeniem. Jest ona pierwszym i najważniejszym środowiskiem. To w niej każda osoba od najmłodszych lat obserwuje otaczający świat społeczny, uczy się go nazywać, klasyfikować, uznawać za przyjazny lub wrogi, przyswajając wspólne wartości lub je odrzucać. Świadomie i nieświadomie przejmując jako własne przekazywane w rodzinie treści, zachowania, zwyczaje, tradycje, co w znacznym stopniu kształtuje późniejszą osobowość. Dlatego tak ważne jest, aby rodzina funkcjonowała prawidłowo, zapewniając odpowiednie warunki do rozwoju wszystkich swoich członków, a w szczególności dzieci.

Realizacja zintegrowanej polityki prorodzinnej wymaga ścisłej współpracy wielu podmiotów. Tym samym pomoc na rzecz rodziny realizowana jest przez jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, zwłaszcza szczebla gminnego i powiatowego, wspierane przez organizacje pozarządowe i służbę zdrowia. Podmiotem realizującym ten cel na poziomie gminy jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie. Realizowane w ramach niniejszego Programu zadania koncentrować będą się nie tylko na dziecku ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu umożliwienia mu powrotu do tej rodziny. Pomoc powinna koncentrować się na wspomaganiu osób i rodzin wymagających wsparcia w osiągnięciu możliwie pełnej aktywności społecznej, a także wzmocnieniu

lub odzyskaniu zdolności do pełnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża szereg czynników, wśród których istotny wpływ mają zjawiska dezorganizujące życie rodziny tj. choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, problem ubóstwa czy też długotrwałego bezrobocia. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną. Zaburzone więzi rodzinne wpływają negatywnie na funkcjonowanie człowieka, stanowią podstawowe źródło jego deficytów. Rodzina dotknięta nimi bez pomocy z zewnątrz często nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci, rozwiązywać swoich problemów i wyjść z sytuacji kryzysowych. Dlatego jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby (pracownicy socjalni, asystenci rodzin, pedagodzy, policjanci, kuratorzy itp.) zobligowane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. To właśnie państwo ma obowiązek zapewnić dziecku specjalną ochronę i pomoc w przewyciężeniu zaistniałej sytuacji. Wszelkie działania podejmowane na rzecz dobra dziecka i jego rodziny powinny być ze sobą spójne i uwzględniać prawo do zachowania własnej tożsamości.

Podstawowym założeniem Gminnego Program jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo – wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełnienia tych funkcji poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienia pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się winny nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja). Pomoc rodzinom przeżywającym kryzys powinny

świadczyć lokalne służby społeczne oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, przy zachowaniu zasad wzajemnej współpracy oraz poszanowania godności wszystkich uczestników działań.

Ideą w tworzeniu niniejszego programu jest przekonanie o niezastąpionej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka, którą należy promować i wzmocniać, zwłaszcza wobec wyzwań współczesnego świata. Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością. Organizując różnorodne formy pomocy na rzecz rodziny wieloprotymowej, należy konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Pozostawienie rodzin przeżywających trudności w pełnieniu swoich funkcji bez odpowiedniego wsparcia i pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie konsekwencjami na wielu płaszczyznach, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci i ich przyszłość. W celu zapobiegania i rozwiązywania istniejących problemów z jakimi borykają się rodziny a także by móc je kompleksowo wspierać należy opracować gminny program wspierania rodziny, którego realizacja należy do zadań własnych gminy. Konsekwencją powyższego zapisu jest wprowadzenie trzyletniego programu wspierania rodziny w Gminie Debrzno na lata 2022-2024. Priorytetem będzie stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancje wsparcia instytucjonalnego. Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Niniejszy program opiera się na założeniu subsydiarności pomocy, tj. wspierania a nie ich wyręczenia. Rodziny są nie przedmiotem oddziaływania instytucji pomocowych, ale ich partnerem, który powinien aktywnie uczestniczyć w procesach wychodzenia z trudności. Bardzo mocno akcentuje się podmiotowość rodziny, rozumianą jako prawo do współdecydowania, i przede wszystkim czynnego

uczestnictwa w doborze i realizacji form pomocy. Priorytetem jest wsparcie funkcjonowania rodziny jako całości, zredukowanie natężenia dysfunkcyjności rodziny, która mogłaby doprowadzić do konieczności odseparowania dzieci od ich rodziny i objęcia ich opieką w pieczy zastępczej. Stąd podstawowym założeniem programu jest **wsparcie rodziny naturalnej oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.**

Rozpad rodziny, niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, narastanie konfliktów powodują wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają ingerencji z zewnątrz angażując siły i środki społeczne. Długoletnie przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy wspierać rodzinę, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Należy podjąć pracę z rodziną w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i z jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Chodzi tutaj o obustronny wysiłek zarówno członków rodziny jak i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny) zmierzający do przywrócenia naturalnych więzów i normalizacji życia rodzinnego. W swoich działaniach pracownicy socjalni, asystenci rodziny mają za zadanie wspieranie i wspomaganie, a nie zastępowanie rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrót do domu, co powinno być głównym celem współdziałania służb. Dlatego polityka państwa i wszelkie działania instytucji samorządowych

i organizacji pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie.

Działania władz państwowych i samorządowych w takich sytuacjach określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizacji trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny. Przedkładany Program Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024 stanowi realizację dyspozycji ustawowej, a jego głównym założeniem jest stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Należy zauważyć, że wspieranie rodziny, to jednocześnie rozwój i wzmocnienie społeczności lokalnej. W rodzinie bowiem dorastają kolejne pokolenia, kształtuje się „kapitał ludzki”, który w przyszłości będzie tworzył społeczeństwo i wpływał na tempo jego rozwoju. Reformy ustroju terytorialnego państwa powodują, że coraz więcej kompetencji przejmują samorządy gmin i powiatów. Dzieje się tak wzorem innych państw Unii Europejskiej, w których służby społeczne funkcjonują jak najbliższej rodziny.

Należy pamiętać, że wprowadzenie szczegółowych przepisów o wspieraniu rodziny nie zwalnia instytucji, w których zakresie jest również ta tematyka. Ważnym elementem jest ustawa o pomocy społecznej, która określa, że pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobą i rodziną przezwycięzenie trudności sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc ta powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie realizując ustawę o pomocy społecznej wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia

im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Przydzielany rodzaj, forma i rozmiar świadczenia są odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, a potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy są uwzględniane na miarę celów i możliwość Ośrodka.

W przepisach o pomocy społecznej zawarta jest zasada pomocniczości, która kładzie nacisk na wspieranie a nie bezpośrednie zaspokajanie potrzeb. Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się rodzinę, w której występują istotne nieprawidłowości w zaspokajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka. Problemy w takich rodzinach mają najczęściej charakter wielopokoleniowego procesu tworząc przez to błędne koło, które ciężko rodzinie przerwać wyłącznie własnymi siłami.

Gminny program wspierania rodziny na lata 2022-2024 nawiązuje do celów wcześniej realizowanych programów w obszarze wsparcia rodziny. W dalszym ciągu naszą szczególną troską będą otoczone rodziny z dziećmi borykające się z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej. One będą podlegać działaniom, których ramy ściśle definiuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Działania naprawcze, reaktywne są jednak tylko jedną z form systemu wsparcia przewidzianego w Programie. *Zasada „lepiej zapobiegać niż leczyć” odnosi się także do rodziny. Zatem w odniesieniu do małżeństwa i rodziny powinna mieć miejsce działalność profilaktyczna i wspierająca.* Nie do przecenienia jest zatem funkcja profilaktyczna, jaką może spełniać wzmocnienie kondycji rodzin w ogóle, bez względu na doświadczane sukcesy, czy niepowodzenia. Ważne jest promowanie instrumentów wsparcia, działań i wszelkich inicjatyw kierowanych do wszystkich rodzin z obszaru Debrzna i każdego mieszkańca z osobna. I choć działania te nie zostały zainicjowane na potrzeby Programu to również zostaną zasygnalizowane jako elementy systemu wsparcia rodzin. Przyjęcie tej perspektywy pozwoli dostrzec bogactwo i różnorodność oferty kierowanej do mieszkańców Gminy Debrzno.

II. DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU

Gmina Debrzno położona jest w południowo-zachodniej części woj. pomorskiego w sercu Pojezierza Krajeńskiego zwanego Wysoczyzną Krajeńską rozciągającą się pomiędzy dolinami rzeki Brdy i Gwdy. Obejmuje obszar 224,2 km². Położona jest w powiecie człuchowskim, ok. 20 km od jego stolicy – miasta Człuchowa. Siedzibą miejsko-wiejskiej Gminy jest miasto Debrzno. W skład gminy wchodzi następujące jednostki pomocnicze: 17 sołectw (Boboszewo, Buchowo, Buka, Cierznie, Drozdowo, Główna, Grzymisław, Myśligoszcz, Nowe Gronowo, Prusinowo, Rozwory, Skowarnki, Słupia, Stare Gronowo, Strieczona, Uniechów, Uniechówek) oraz osiedle „Zielone Wzgórze” położone na terenie miasta Debrzno.

Całkowita powierzchnia Gminy stanowi 14,6% powierzchni powiatu człuchowskiego. Pod względem rozległości jest jedną z najmniejszych gmin. Mniejszą powierzchnię ma tylko gmina Koczała oraz miasto Człuchów. Wyjątkiem w tym przypadku jest tylko gmina Człuchów, której powierzchnia wynosi aż 361,65 km².

Tak jak większość małych ośrodków Debrzno boryka się z postępującymi negatywnymi procesami demograficznymi, które w dużej mierze prowadzą do systematycznego odpływu ludności. Ubywająca liczba mieszkańców miasta i gminy Debrzno jest warunkowana wieloma czynnikami, niemniej jednak warto zwrócić uwagę na dwa podstawowe wskaźniki. Pierwszym z nich jest utrzymujący się ujemny przyrost naturalny. Drugim zjawiskiem znacznie oddziałującym na liczbę ludności jest wyjazd ludzi do pracy za granicą. Kierunki migracyjne i ujemny bilans demograficzny sprawiają, że polityka rozwojowa miasta i gminy musi uwzględniać zmniejszający się odsetek mieszkańców będących w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

Dynamika zmian liczby ludności Gminy w latach 2019-2021

Rok	2019	2020	2021
Liczba urodzeń	88	96	77
Liczba zgonów	111	119	138
Przyrost/spadek naturalny	-23	-23	-61

Źródło: opracowanie własne.

Dane GUS z ostatnich 5 lat bardzo dobrze obrazują biegunową zmianę liczebności poszczególnych grup ludności (będącej w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym). Na terenie miasta systematycznie maleje liczebność grupy mieszkańców będących w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, a rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to systematyczne starzenie się lokalnej społeczności. Tym samym nasuwa się jednoznaczny wniosek, że ogólna polityka państwa w tym również samorządów lokalnych powinna zmierzać w kierunku zapewnienia rodzinie poczucia bezpieczeństwa i tym samym dać jej warunki do rozwoju.

Obszar Gminy Debrzno w 2021 roku zamieszkiwało 8803 osób. Oznacza to, że liczba mieszkańców zmniejszyła się od 2017 roku o **446 osób**.

Liczba mieszkańców Gminy Debrzno w latach 2017-2021.

Źródło: opracowanie własne.

działalności non profit realizowane są liczne programy aktywizujące jak również nakierowane na tworzenie nowych miejsc pracy i działalności gospodarczej. Kapitał w postaci wspomnianych stowarzyszeń i fundacji pozwala realizować nietypowe działania jakich przykładem są projekty w zakresie poradnictwa obywatelskiego i prawnego, która to pomoc jest szczególnie ważna dla osób uwikłanych w problemy w rodzinie.

Dla potrzeb Programu opracowano Kartę Diagnostyczną zawierającą szereg aktualnych danych statystycznych. Karta diagnostyczna służy do analizy danych o rodzinach objętych wsparciem oraz określenia celów pracy z rodziną.

Karta Diagnostyczna.

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Liczba mieszkańców	9046	8960	8803
Liczba dzieci w wieku 0-17	1857	1852	1821
Liczba mieszkańców w wieku 18-60	2581	2531	2463
Liczba mieszkańców w wieku 18-65	2907	2853	2785
Liczba mieszkańców w wieku > 60	1129	1146	1156
Liczba mieszkańców w wieku > 65	572	578	578
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	1011	915	797
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego	924	928	989
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	953	900	880
Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego	132	120	126
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów socjalnych	180	138	125
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	333	300	301
Liczba rodzin otrzymujących Kartę Dużej Rodziny	108	39	40
Liczba rodzin objętych procedurą	17	24	24

Zauważalny jest również fakt, iż spadek liczby mieszkańców dotyczy zarówno miasta, jak i terenów wiejskich. Wśród wszystkich mieszkańców gminy Debrzno 55,7% zamieszkuje na terenie miasta, natomiast 44,3% na terenach wiejskich.

Kolejnym problemem, który dominuje na obszarze Debrzna to wysokie bezrobocie, które jest związane z istnieniem w przeszłości na obszarze gminy Państwowego Gospodarstwa Rolnego z jego kilkoma Zakładami Rolnymi jak również dużej jednostki wojskowej. Mimo znaczącego upływu czasu pojawiło się kolejne pokolenie, które częściowo odziedziczyło wyuczoną bezradność i bezrobocie oraz oczekiwanie do ciągłej pomocy ze strony państwa. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Człuchowie struktura bezrobocia w mieście i gminie Debrzno na koniec 2021 roku przedstawiała się następująco:

213 – ogółem zarejestrowani w PUP

135 – kobiety zarejestrowane

53 – bezrobotni do 30 roku życia

32 – bezrobotni do 25 roku życia

71 – bezrobotni powyżej 50 roku życia

132 – osoby bezrobotne długotrwale.

Z pozyskanych danych Powiatowego Urzędu Pracy w Człuchowie wynika, że bezrobocie na terenie miasta w miesiącu grudniu 2021 roku wynosiło ok 10%. Należy mieć niestety świadomość, że zmiany procentowego udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczebności populacji Debrzna częściowo mogą być pozorne i wynikające z migracji zarobkowych oraz dobrowolnych wyrejestrowań z rejestru PUP (podyktowanych np. odmowami przyjęcia pracy).

Istotnym faktem o którym należy wspomnieć i który ma wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnej jest występowanie aktywnych i prężnych organizacji pozarządowych. Prowadzą one różnorodną działalność skierowaną nie tylko do lokalnej społeczności. Część organizacji prowadzi również działalność regionalną i jest rozpoznawana na poziomie województwa. Dzięki prowadzonej

„Niebieskiej Karty”			
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	4	6	10
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny	20	20	20
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	207	202	194
Liczba dzieci umieszczonych w żłobku i przedszkolach	287	284	300
Liczba dzieci objętych dożywianiem w szkole	200	161	125

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie niniejszego opracowania można dojść do następujących wniosków:

- struktura wiekowa mieszkańców Gminy Debrno wskazuje na charakterystyczne cechy społeczeństwa starzejącego się,
- odnotowuje się stały wskaźnik przemocy domowej w rodzinach w tym do zakładania Niebieskich Kart przez przedstawicieli instytucji tj. funkcjonariuszy Policji, pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej oraz przez przedstawiciela GKRPA.
- nieznacznie zmniejsza się zasób mieszkaniowy gminy,
- w dalszym ciągu spada liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej oraz z innych świadczeń pieniężnych oferowanych w Ośrodku,
- zmniejsza się liczba dzieci oraz osób dorosłych korzystających z posiłków,
- liczba rodzin niewydolnych opiekuńczo – wychowawczo objętych wsparciem asystenta rodziny utrzymuje się na stałym poziomie.

Pracownicy socjalni jak i również asystenci rodziny w ramach wykonywania swoich obowiązków podejmują działania na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, borykającymi się z różnorodnymi problemami. Niejednokrotnie są to rodziny, które oprócz ubóstwa dotknięte są innymi dysfunkcjami. Praca z takimi rodzinami wymaga od kadry pomocy społecznej wysokiego profesjonalizmu i zaangażowania w podejmowanych działaniach.

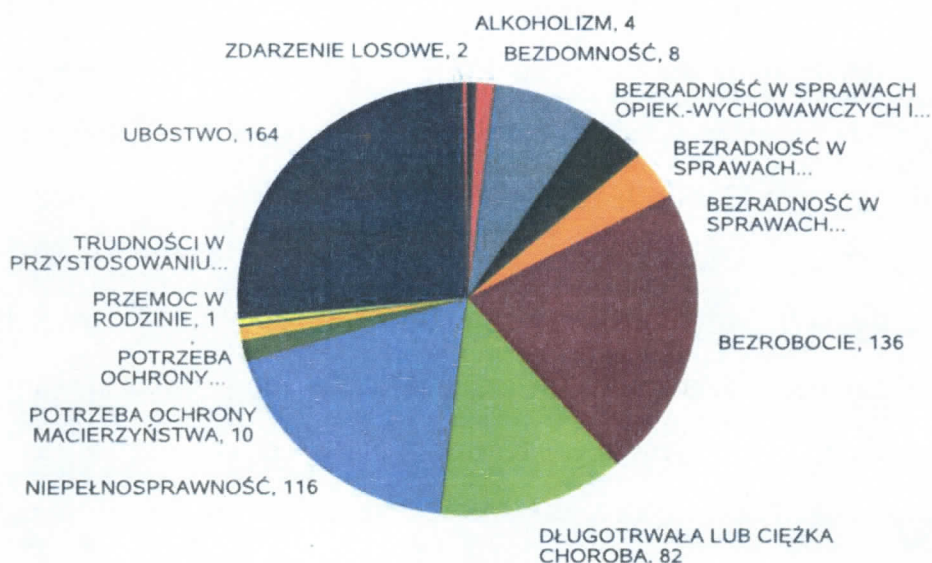
Najczęstsze przyczyny nasilenia trudnych sytuacji życiowych, które stanowią podstawę ubiegania się o wsparcie przedstawia poniższa tabela. Rodziny mogą korzystać z pomocy i wsparcia z powodu różnych przesłanek jednocześnie, dlatego w opracowaniu należy sumować ilości osób przy wyliczaniu łącznej liczby korzystających tzn. ta sama rodzina może być ujęta w tabeli jednocześnie w pozycjach ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba.

Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2019-2021

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
	2019	2020	2021
UBÓSTWO	211	186	164
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	8	12	8
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	17	8	10
BEZROBOCIE	149	141	136
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	148	136	116
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	125	110	82
46BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.- WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	57	54	46
W TYM:	27	28	26
RODZINY NIEPEŁNE			
RODZINY WIELODZIETNE	20	23	23
PRZEMOC W RODZINIE	3	1	1
ALKOHOLIZM	2	1	4
NARKOMANIA	0	0	0
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	2	2	3
ZDARZENIE LOSOWE	2	0	2
SYTUACJA KRYZYSOWA	1	0	0
RAZEM	298	311	317

Źródło: opracowanie własne.

Powody udzielenia pomocy i wsparcia

Jak wynika z powyższej analizy główną przyczyną złego funkcjonowania rodzin jest ubóstwo, które jest następstwem bezrobocia oraz takich czynników dysfunkcyjnych jak: przemoc w rodzinie, alkoholizm, niepełnosprawność i długotrwała choroba. Wskazane powyżej dysfunkcje bardzo często prowadzą do powstania problemu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Bezradność oznacza brak umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi, brak kompetencji wychowawczych, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmowanie działań na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi jest traktowane przez służby społeczne priorytetowo, gdyż w dużej mierze dotyczy najmłodszych mieszkańców gminy tj. dzieci.

Mówiąc o rodzinie musimy spojrzeć na nią szerzej nie ograniczając się tylko do tzw. rodzin dysfunkcyjnych. W obecnej sytuacji demograficznej naszego kraju (starzenie się społeczeństwa) należy podjąć wszelkie działania promujące rodzicielstwo. Jednym z takich działań naszego państwa jest ustanowienie rządowego

programu dla rodzin wielodzietnych. W ramach tego programu funkcjonuje Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny, która jest realizowana w ramach ustawy z dnia 5.12.2014r. o Karcie Dużej Rodzinie i skierowana jest do rodzin posiadających co najmniej 3 dzieci bądź do rodziców które w przyszłości wychowały co najmniej 3 dzieci. Zgodnie z ustawą karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice, przez których rozumie się także rodziców zastępczych lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka, mogą korzystać z Karty dożywotnio, dzieci - do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Osoby posiadające orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności otrzymują Kartę na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności. Karta przyznawana jest dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej na czas umieszczenia w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju.

W roku 2021 realizacja programu dla rodzin wielodzietnych regulowana była Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla rodzin wielodzietnych. W ramach tego zadania od początku trwania programu do dnia 31.12.2021 r. przyznano 1173 Kart Dużej Rodziny w formie tradycyjnej oraz 1142 kart elektronicznych dla 302 rodzin. W samym roku 2021 zostały przyznane 146 sztuki Kart Dużej Rodziny dla 40 rodzin oraz 148 kart w formie elektronicznej. Od 25 maja 2021 r., po nowelizacji ustawy z dnia 15 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o Karcie Dużej Rodziny, że wszystkie aktywne Karty uzyskały formę elektroniczną. Każdy posiadacz aktywnej Karty (niezależnie czy posiadał Kartę w formie tradycyjnej elektronicznej, czy obu)- może wyświetlać ją od 9 czerwca 2021 r. w aplikacji mObywatel. Aplikacja mKDR zamknięta została z końcem czerwca 2021 r.

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzając zakres odbiorców usług asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem:

1. kobiet w okresie ciąży i porodu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, posiadające dokument potwierdzający ciążę, do tej grupy zaliczono:
  - każdą kobietę w ciąży i jej rodzinę (pomoc w zakresie informacji i poradnictwa na temat rozwiązań wspierających rodzinę), w których przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko, oznacza to ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu,
  - kobiety, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu,
  - kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych,
  - kobiety, które po porodzie nie zabiorą do domu dziecka z powodu: poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka obciążonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami,
2. rodziny z dzieckiem posiadającym zaświadczenie, potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, wydane przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,
3. rodziny z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej (standardowe zadania asystenta rodziny realizowane w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny),
4. rodziny z trudnościami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej

i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz dzieckiem i młodzieżą posiadającą odpowiednio opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, o których mowa w przepisach ustawy o systemie oświaty.

Dziecko z zaburzeniami w rozwoju posiada specjalne potrzeby w zakresie pielęgnacji, opieki i wychowania. Dlatego też uznano, że kobiety w ciąży powikłanej i rodzice dzieci przewlekle chorych, i nie w pełni sprawnych, potrzebują szczególnego wsparcia w przygotowaniu się do tak trudnego rodzicielstwa lub specjalnego wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Celem oddziaływań asystenta rodziny w ramach realizacji ustawy i programu „Za życiem” jest lepsze funkcjonowanie kobiet w ciąży, w szczególności ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem poprzez koordynację poradnictwa w zakresie pielęgnacji, opieki i wychowania dziecka z niepełnosprawnością oraz kwestii prawnych czy pomocy psychologicznej, rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Ponadto działania koordynujące wobec rodziny oczekującej dziecka, które może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu.

Budżety domowe rodzin dość poważnie zasilają świadczenia wychowawcze 500+. Program Rodzina 500 plus to nieopodatkowane 500zł miesięcznie na każde dziecko, bez kryterium dochodowego. To nawet 6.000 zł netto rocznego wsparcia dla dziecka. Świadczenie wychowawcze to 8 wsparcie długofalowe. Program Rodzina 500 plus to systemowe wsparcie polskich rodzin.

Natomiast program „Dobry Start” to inwestycja w edukację polskich dzieci. To 300zł jednorazowego wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny. Rodziny otrzymają świadczenie bez względu na dochód. Od roku 2021 realizacją tej formy wsparcia zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z zapisami ustawowymi wysokości tych świadczeń nie są uwzględniane w dochodzie rodziny ubiegającej się o świadczenia z pomocy społecznej. Skalę rodzin

z Gminy Debrzno korzystających z pomocy w ramach świadczeń wychowawczych oraz z rządowego programu „Dobry start” obrazuje poniższa tabela.

Świadczenia wychowawcze w Gminie Debrzno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Rok 2019		Rok 2020		Rok 2021	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Świadczenia 500+	924	1524	928	1593	989	1656
Świadczenia 300+	727	1107	713	1091	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Kolejną kategorią świadczonej rodzinom z dziećmi pomocy jest wsparcie dla uczniów w ramach pomocy materialnej o charakterze socjalnym w formie jednorazowego stypendium szkolnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym. Pomoc materialna udzielana jest uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji oraz umożliwienie pokonywania barier dostępu do edukacji wynikającej z trudnej sytuacji materialnej ucznia. Prawo do stypendium szkolnego posiada uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów w rodzinie, a w szczególności, gdy w rodzinie występuje bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność alkoholizm, narkomania lub inne okoliczności uzasadniające pomoc. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt.2 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej. W roku 2021 wydane decyzje administracyjne dotyczyły świadczeń przyznanych na rok szkolny 2020/2021, tj. od września 2020 r. do czerwca 2021 r. oraz rok szkolny 2021/2022, tj. od września 2021 r. do czerwca 2022 r. Stypendium szkolne otrzymało **125 uczniów**.

W roku 2021 jak i w poprzednich latach wspieranie rodzin na terenie Gminy Debrzno odbywało się poprzez:

- prace asystenta rodziny,
- prace pracownika socjalnego,
- współfinansowanie pobytu dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywania ich właściwemu wojewodzie,
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- finansowanie i bieżąca obsługa zadania.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dokonała podziału zadań i kompetencji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej. Poniższa tabela przybliży ten podział.

Podział zadań i kompetencji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego oraz organy organami administracji rządowej.

GMINA	POWIAT	SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
<ul style="list-style-type: none"> • profilaktyka – wspieranie rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> • piecza zastępcza, rodzinna i instytucjonalna; • usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej; • adopcja. 	
<ul style="list-style-type: none"> • asystent rodziny; • placówka wsparcia dziennego; • rodziny wspierające; • inne podmioty i instytucje działające na rzecz rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka; • placówki opiekuńczo – wychowawcze; • usamodzielnienie, • organizator rodzinnej pieczy zastępczej (koordynator); • rodziny pomocowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek adopcyjny; • Regionalna placówka opiekuńczo – terapeutyczna; • Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny.

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nałożyła na gminy dodatkowe zadania związane z nadzorem rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo. Założeniem podstawowym ustawy jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, jeśli ma ona trudności w wypełnianiu swoich funkcji. Chodzi o zapewnienie pomocy, która wyeliminuje groźbę zabrania dziecka rodzinie lub, w szczególnych sytuacjach, szybki powrót do rodziny po okresowym pobycie poza nią. Kluczowe znaczenie w pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, odgrywa praca asystenta rodziny, który wspiera rodzinę i współpracuje z nią na co dzień. Nie prowadzi pracy socjalnej z rodziną, a jedynie towarzyszy rodzicom we wprowadzaniu zmian w ich myśleniu, zachowaniu i otoczeniu koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Asystent ma za zadanie zwiększyć poczucie wpływu członków rodziny na własne życie, poprawiając samoocenę oraz wiarę w ich możliwości. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji, osiągnięciu wyznaczonych celów, wzbudzaniu wiary we własne możliwości i motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Rodziny, do których trafić może asystent często sprawują nieprawidłową opiekę nad dzieckiem, nieumiejętnie zapewniają dziecku bezpieczeństwo. **Najważniejszym zadaniem systemu wspierania rodziny jest utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej, a gdy znajdzie się w pieczy zastępczej, umożliwienie szybkiego powrotu do rodziny biologicznej. Realizacja tych zadań została powierzona tutaj Ośrodkowi.**

Praca asystenta rodziny ma charakter kompleksowy. W pierwszej kolejności osoba pełniącą tą funkcję dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin – mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych, czy prawnych. Ponadto pomaga również w rozwiązaniu problemów podopiecznych (emocjonalnych, rodzinnych, problemów w grupie rówieśniczej) i w razie potrzeby motywuje do *podjęcia terapii* lub kontaktu ze specjalistą. Asystent rodziny wspiera również swoich podopiecznych w podejmowaniu aktywności społecznej. Do jego zadań należy też motywowanie

podopiecznych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub kontynuowania nauki, pomoc w wyborze odpowiedniej szkoły lub kursów zawodowych, przełamywaniu kompleksów i ewentualnych kryzysów wynikających z trudności i niepowodzeń w nauce. Intensywna praca asystenta z rodziną jest realizowana również w przypadku czasowego umieszczenia przez Sąd dziecka poza rodziną. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z biologicznymi rodzicami dzieci w miejscu zamieszkania lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, odpowiedzialnym za dziecko umieszczone w instytucji sprawującej pieczę zastępczą, będącej w gestii powiatu, oraz z sądem. Powinien on aktywnie uczestniczyć we wszystkich działaniach zmierzających do powrotu dziecka do rodziny.

Nadrzędnym celem pracy asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w zachowaniu jej integralności. Na pracę z rodziną składa się ocena jej sytuacji, planowanie i realizacja zadań mających na celu poprawę funkcjonowania rodziny w obszarze ekonomiczno – socjalnym, opiekuńczo – wychowawczym i społecznym. W tym celu asystent rodziny wspólnie z członkami rodziny opracowuje plan pracy, który jest następnie realizowany. Obowiązujący w Ośrodku Pomocy Społecznej w Debrznie model pracy z rodziną objętą asystą rodzinną zakłada współpracę pracownika socjalnego i asystenta rodziny na każdym etapie pracy z rodziną. Współpraca pracownika socjalnego z asystentem rodziny ma charakter ciągły począwszy od fazy planowania, konstruowania długoterminowych celów (w oparciu o narzędzie jakim jest plan pracy z rodziną i kontrakt socjalny), również poprzez pozostałe fazy: realizacji planu (radzenie sobie z napotkanymi przeszkodami, podejmowanie interwencji, dokonywanie koniecznych zmian w ustalaniu celów głównych i szczegółowych zawartych w kontraktach socjalnych i planach pracy współpraca z partnerami w obszarze wspierania rodziny), a także w fazie monitorowania rodziny. Pracownik socjalny w początkowym etapie współpracy służy asystentowi, zarówno posiadaną wiedzą teoretyczną, jak i swoim doświadczeniem w pracy z konkretną rodziną. Natomiast w etapach późniejszych współpraca polega na wymianie posiadanych informacji – często znacznie szerszych ze strony asystenta

z uwagi na dużą częstotliwość kontaktów oraz zdobyte przez członków rodziny zaufanie. Jednak to pracownik socjalny podejmuje ostateczne decyzje w ważnych kwestiach dotyczących rodziny i wyznacza wspólne kierunki działań dla siebie i asystenta rodziny w zakresie realizacji działań, mających na celu wsparcie potrzebujących rodzin.

Współpraca pomiędzy pracownikami oparta jest na partnerstwie rozwoju kompetencji, współpracę merytoryczną, rozwój osobisty i rozwój samoświadomości. Pracownik socjalny włącza asystenta rodziny w spotkania o charakterze interdyscyplinarnym celem nawiązania jak największej sieci kontaktów, która następnie stanowić będzie jego kapitał kompetencyjny. Współpraca obydwóch pracowników ma na celu wzajemne uzupełnianie się w zakresie posiadanych zasobów i podejmowanie jednolitego kierunku działań wobec adresatów pracy socjalnej. Asystent rodziny i pracownik socjalny uzupełniają się w podejmowanych działaniach i wymieniają nie tylko wiedzę na temat danej rodziny ale również swoim doświadczeniem, a wszystko po to aby osiągnąć jak najbardziej zadawalające wyniki w podejmowanych działaniach i tym samym jak najlepiej pomóc rodzinom słabszym społecznie.

Współfinansowanie pobytu dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nałożyła na gminy dodatkowe zadania związane z nadzorem rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo. Realizacja tych zadań została powierzona tutaj Ośrodkowi do którego obowiązków należy również obowiązek ponoszenia opłat za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go w pieczy zastępczej ponosi koszty:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Aby możliwy był powrót dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, niezbędna jest zmiana funkcjonowania rodziców, wyeliminowania przyczyny, dla której została podjęta decyzja o odebraniu dzieci z rodziny. Ponadto niezbędna jest współpraca partnerska asystenta rodziny z pracownikiem socjalnym. Praca z rodziną biologiczną polega na umożliwieniu powrotu dzieci z placówki opiekuńczo – wychowawczej lub wsparcie w celu spędzenia czasu świąt, przerw wakacyjnych na przepustkach w domu rodzinnym. Pracownik socjalny w pracy z rodziną stosuje kontrakty socjalne, stara się również zaktywizować zawodowo rodziców. Natomiast asystent rodziny w ramach swojej codziennej pracy z rodzinami, które posiadają dzieci uświadamia rodzicom popełnione błędy wychowawcze, pobudza poczucie odpowiedzialności za losy własnej rodziny, przekazuje podstawową wiedzę dotyczącą prawidłowych i nieprawidłowych postaw rodzicielskich, budowania prawidłowych więzi między członkami rodziny, wyrobienia pozytywnych nawyków dbania o dzieci. W sytuacji kiedy w rodzinie funkcjonuje asystent rodziny rola pracownika socjalnego musi być inna. Staje się on bardziej wymagający i wspierający działania asystenta. Musi planować możliwe wsparcie dla rodziny w sposób długoterminowy tak, aby asystent rodziny wiedział jakie zaplecze finansowe będzie miała rodzina.

Zadaniem asystenta rodziny jest całościowe wspieranie rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także poprzez pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności. Bardzo ważnym jest indywidualne podejście do rodziny i jej problemów, co będzie służyło

rozwojowi kompetencji wszystkich jej członków – rodziców i dzieci. Rodzina bowiem, jest podstawowym środowiskiem jakie powinno gwarantować dzieciom bezpieczeństwo emocjonalne, dawać im poczucie więzi i doświadczenia niezbędne dla ich prawidłowego rozwoju. Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, powodujące groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, bezradność, mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą.

Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej w roku 2019-2021 na terenie Gminy Debrzno

	2019	2020	2021
Liczba rodzin wsparte asystentem rodziny	20	20	20
Liczba dzieci	42	41	47
Dofinansowanie na asystenta rodziny	18.257,00	-	2.000,00
Koszt utrzymania w placówce	75.268,32	87.363,10	101.728,45

Zródło: opracowanie własne.

Znaczny wzrost kosztów poniesionych przez Gminę Debrzno na współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych w pieczy wynika z faktu, że od dnia 1 czerwca 2018 roku zmianie uległa wysokość świadczeń przysługujących rodzinom zastępczych, zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Ponadto coraz większa liczba dzieci w pieczy zastępczej przebywa powyżej dwóch lat, co wiąże się ze współfinansowaniem opieki w wychowania każdego z dzieci ze strony gminy na poziomie 50%.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, rodziny z którymi zakończono pracę są nieustannie monitorowane przez asystenta rodziny. Kontakty z rodziną przez asystentów rodziny oraz ocena ich funkcjonowania w środowisku są realizowane przeciętnie raz w miesiącu. Działania asystentów w czasie trwania monitoringu sytuacji rodziny polega na kontaktach z jednostkami oświatowymi, ochrony zdrowia, a także kuratorami sądowymi i pracownikami socjalnymi w celu śledzenia sytuacji dzieci.

Zdarzają się sytuacje, że pomimo szeroko rozumianej pracy socjalnej świadczonej na rzecz rodziny zachodzi konieczność umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Konwencja o prawach dziecka ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku stanowi, że *„Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Taka opieka może oznaczać adopcję, polegać na umieszczeniu w rodzinie zastępczej lub, gdy jest to niezbędne w odpowiedniej instytucji”*. Powyższe prawo zapisane jest również w najwyższej rangi akcie normatywnym jakim jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, w której w art. 72 ust 2 jest zapisane *„dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”*.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców zostaje ono umieszczone w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie:

1. rodzinnej
2. instytucjonalnej.

Przez rodzinną pieczę zastępczą rozumie się rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka. Instytucjonalna piecza zastępcza to: placówki opiekuńczo – wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Ważnym instrumentem polityki edukacyjnej i integracyjnej oraz wyrównywania szans rozwojowych jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie przedszkole jest szansą na wczesne wspieranie rozwoju w sferze poznawczej i społecznej. Na terenie Gminy Debrzno funkcjonuje jedno Przedszkole Miejskie w Debrznie oraz oddziały przedszkolne, które funkcjonują przy szkołach. Opieką przedszkolną na terenie miasta i gminy w 2021 roku było objętych 237 dzieci. Warto odnotować, że na terenie Gminy Debrzno funkcjonuje również żłobek, którego głównym założeniem jest zapewnienie właściwej

opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej dzieciom w wieku do lat 3. W roku 2021 taką formą opieki było wsparte 63 dzieci.

Edukację szkolną zapewniają szkoły podstawowe, które funkcjonują na terenie gminy Debrzno. Placówki oświatowe wspierają także rodziny w sferze opiekuńczo- wychowawczej. Ich celem oprócz edukacji, która jest ich głównym i priorytetowym zadaniem jest także wspieranie rodziców w wychowywaniu młodego pokolenia. To szkoła powinna wzmacniać i utrwalać pozytywne wartości, które przekazywane są w rodzinach. W placówkach oświatowych realizowanych jest szereg przedsięwzięć, które mają na celu pokazanie młodemu pokoleniu wartości jakimi powinni kierować się w życiu. Bardzo dużo mówi się o szkodliwości nadużywania alkoholu, narkotyków jak i również neguje się zachowania przemocowe.

Kolejną istotną kwestią jest problem przemocy dotycząca rodziny zamieszkującej na terenie gminy Debrzno. Nie ma znaczenia wiek, rodzaj wykształcenia, statusu ekonomiczny, pozycja społeczna czy też wykonywany zawód w odniesieniu do osoby stosującej przemoc, czy doznającej przemocy. Do przemocy dochodzi w wyniku współwystępowania i interakcji różnych czynników społecznych, kulturowych i psychologicznych. Możemy mówić o elementach ryzyka, które zwiększają prawdopodobieństwo pojawienia się przemocy w rodzinie, ale nie możemy stwierdzić, że są przyczyną zjawiska. Należą do nich m. in.: normy społeczne i kulturowe, środowisko społeczne i warunki życia, uzależnienia oraz osobowość sprawcy i ofiary przemocy. Ofiarami przemocy są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Utrudnieniem w realizacji zadań jest brak współpracy rodzin w zakresie przezwyciężenia kryzysu, a także problem uzależnienia od alkoholu. Dodatkowymi czynnikami, które utrudniają poprawne szacowanie skali zjawiska są między innymi wstyd, panujące mity i stereotypy oraz zaburzone normy społeczne, które także nie pozwalają na ujawnianie tego co się dzieje w domu. Również ograniczone

zaufanie do efektywnej pomocy ze strony służb jest czynnikiem, który wpływa na opór w sięganiu po pomoc, a co za tym idzie zmniejsza identyfikację badanego przez nas zjawiska. Wskazane cechy powodują, że skala zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudna do obiektywnej oceny i jej określenia. Poniższy wykres obrazuje skalę zidentyfikowanej przemocy poprzez uruchomione Niebieskie Karty na terenie gminy Debrzno w kolejnych latach.

Ilość Niebieskich Kart założonych w gminie Debrzno z podziałem na podmioty, które je zakładały

Lata	Łączna ilość NK	Podmioty zakładające NK na terenie gminy				
		Policja	OPS	ZOZ	GKRPA	Oświata
2019	26	25	1	0	0	0
2020	26	24	0	0	0	2
2021	29	27	2	0	0	0
Razem	81	76	3	0	0	2

Zródło: opracowanie własne.

Dzięki prowadzonej dokumentacji przez Zespół Interdyscyplinarny posiadamy również wiedzę, które ze służb są najbardziej aktywne w zakładaniu Niebieskich Kart. Policja jako służba interwencyjna przybywa najczęściej jako pierwsza na miejsce występowania przemocy w rodzinie. Jest również podmiotem, który funkcjonuje w systemie całodobowym, co powoduje częste interwencje w godzinach wieczornych i nocnych. Te wszystkie czynniki bez wątpienia przyczyniają się do tego, że to właśnie Policja najczęściej uruchamia procedur NK.

III. ANALIZA SWOT

Opracowana diagnoza, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze wsparcia rodziny umożliwiły sporządzenie analizy SWOT (ang. Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia), która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu wsparcia rodziny w Gminie Debrzno.

Mocne strony

- realizacja celów wynikających z dokumentów strategicznych: Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Debrzno na lata, Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Debrzno;
- dobrze przygotowana i stale doskonaląca umiejętności kadra instytucji działających na rzecz rodziny;
- znajomość problemu i dobrze działające służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami wspierającymi rodzinę;
- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym;
- zatrudnienie asystentów rodziny w ramach stosunku pracy w systemie zadaniowego czasu pracy;
- liczne oddziaływania profilaktyczne prowadzone w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy Debrzno;
- działalność Placówki Wsparcia Dziennego na terenie Debrzna prowadzonej w formie opiekuńczej, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanych przez wychowawców;
- działalność Poradni Wsparcia o charakterze pomocowym dla rodzin, którym głównym założeniem jest przywrócenie wśród rodziców zdolności opiekuńczo - wychowawczych;
- działalność Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego przy GKRPA;
- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz stałe powoływanie grup roboczych w celu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- rozwinięta sieć instytucji wspierających rodzinę w szczególności: Policja, Sąd, OPS, PCPR, GKRPA, organizacje pozarządowe;
- rozwinięta baza rekreacyjno – sportowa służąca rodzinie (kompleks sportowy przy stadionie, boiska Orlik, zielone siłownie, place zabaw).

Słabe strony

- bezradność i niskie kwalifikacje opiekuńczo – wychowawcze rodziców oraz roszczeniowość rodzin;
- niski poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej;
- bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinach;
- niewystarczająca ilość lokali socjalnych i komunalnych;
- brak mieszkań chronionych oraz treningowych;
- zjawisko wyuczonej dziedzicznej bezradności rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- brak zaplecza zabezpieczającego egzekucje eksmisji sprawców przemocy w rodzinie;
- utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych w zakresie ochrony zdrowia;
- brak gotowości rodzin do zmiany stylu życia;
- niedostateczne środki finansowe rodzin na zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży;
- ograniczony dostęp do bezpłatnych porad specjalistycznych;
- brak poradni rodzinnej oraz kompleksowego wsparcia specjalistycznego.

Szanse

- zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych;
- edukacja i uświadomienie społeczeństwa nt. problemów społecznych;
- działania profilaktyczne w celu wczesnej diagnozy środowiska rodzicielskiego;
- pozyskiwanie środków pozabudżetowych na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu;
- możliwość zwiększenie kadry o kolejnego asystenta rodziny ze środków zewnętrznych;
- możliwość tworzenia rodzin wspierających;
- podnoszenie kwalifikacji przez służby wspierające rodzinę;
- edukacja rodziców, w szczególności poprzez treningi umiejętności rodzicielskich, radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością przy dużym wsparciu psychologa;
- wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę;
- nabywanie umiejętności racjonalnego wykorzystywania przez rodzinę z różnych form pomocowych oferowanych przez państwo w celu poprawy sytuacji rodzin dotkniętych niskimi dochodami tj. program 500+, program 300+, KDR, stypendia itp.
- grupy wsparcia działające na terenie gminy;
- wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych;

Zagrożenia

- nasilenie negatywnych zjawisk: alkohol, narkotyki i inne środki odurzające;
- negatywne wzorce zachowań społecznych;
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodzin;
- wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży;
- ubożenie społeczeństwa;
- wypalenie zawodowe pracowników;
- rozpad związków (rozwoły, separacje, wyjazdy za granicę);
- społeczne przyzwolenie na nadużywanie alkoholu (głównie na wsiach);
- uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawiska „dziedziczenia biedy”;
- zaniedbywanie emocjonalne dziecka;
- zanik więzi i tradycji rodzinnych;
- brak czasu rodziców dla dzieci;
- niski poziom wiedzy na temat świadomego rodzicielstwa;
- uzależnienie świadczeniobiorców OPS w Debrznie od otrzymywanej pomocy;
- przerzucenie całkowitej odpowiedzialności za wychowanie dziecka na szkołę i/lub inne instytucje;
- brak świadomości na temat grożących dziecku niebezpieczeństw;
- brak zainteresowania rodziców sposobem spędzania czasu wolnego przez dziecko;
- wzrost agresji wśród dzieci i młodzieży;
- przerzucenie całkowitej odpowiedzialności za wychowanie na szkołę lub inne instytucje;
- obniżenie się aspiracji życiowych, pogłębiające się podziały społeczne, rozpad więzi wspólnotowych;

IV. CELE PROGRAMU

Utrzymanie dziecka w rodzinie bądź jego powrót do rodzin jest celem priorytetowym dlatego praca z rodziną powinna być rozpatrywana z perspektywy potrzeb dziecka.

Celem głównym programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez zespół planowanych działań zmierzających do przywrócenia rodzinie zdolności do wypełniania prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cele szczegółowe:

---

1. Promowanie wartości rodziny i jej integracyjnej funkcji oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat problemów współczesnej rodziny.

Zadania do realizacji:

- Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń inicjowanych w środowiskach lokalnych.
- Organizowanie akcji informacyjnych podejmujących zagadnienia współczesnej rodziny i jej problemów.
- Rozpowszechnianie wiedzy na temat uprawnień przysługujących rodzinom.

Wskaźniki realizacji celu:

- Liczba i rodzaj przedsięwzięć organizowanych w mieście, w tym przede wszystkim wydarzeń skierowanych do rodzin.
- Liczba i rodzaj akcji informacyjnych podejmujących zagadnienia współczesnej rodziny i jej problemów.

- Rodzaj działań upowszechniających wiedzę na temat uprawnień, działań, przedsięwzięć przysługujących rodzinom.

Zakładane rezultaty:

W wyniku realizacji zadań zwiększy się świadomość mieszkańców Wrocławia na temat uprawnień i form pomocy adresowanych do rodzin. Zakłada się, że środowiskowe oddziaływanie na rodzinę, promowanie prawidłowych wzorców rodziny, organizowanie atrakcyjnych dla rodzin form spędzania wolnego czasu, zacieśni więzi rodzinne, w tym również międzypokoleniowe. Działania otwarte, plenerowe, mogą oddziaływać na szerszą grupę odbiorców, tym samym pożądane treści zostaną rozpowszechnione. Z kolei organizacja lokalnych przedsięwzięć przyczyni się do umocnienia poczucia tożsamości w środowisku lokalnym i rozwoju lokalnej sieci oparcia społecznego.

---

2. Rozwijanie systemu wsparcia rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych i rodzin w sytuacji kryzysowej.

Zadania do realizacji:

- Rozwijanie systemu asystentury rodzinnej, w tym usług asystenta rodziny realizowanego zgodnie z ustawą o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem”.
- Rozwijanie obszaru pracy socjalnej realizowanej przez pracowników socjalnych w środowiskach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk niekorzystających z pomocy asystenta rodziny.
- Prowadzenie warsztatów i innych form pracy grupowej zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców i opiekunów.

- Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, zwłaszcza psychologicznego, pedagogicznego i prawnego.
- Zapewnienie uprawnionym rodzinom dostępu do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.
- Rozpowszechnianie oferty i współpraca z placówkami wsparcia dziennego.
- Pomoc w przezwyciężaniu marginalizacji społecznej rodzin i innych obszarów wykluczenia poprzez włączanie członków rodzin w projekty i programy,
- Zapewnienie pomocy w formie ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej dla rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

Wskaźniki realizacji celu:

1. Liczba rodzin objętych usługą asystenta rodziny.
2. Liczba rodzin, w których zakończono realizację usługi asystenta rodziny, ze szczególnym wskazaniem na zrealizowanie stawianych w planie pracy celów.
3. Liczba postanowień sądu w sprawie zmiany zarządzeń odnośnie do dzieci poprzez ich powrót do rodziny objętej pomocą asystenta.
4. Liczba postanowień sądu w sprawie uchylecia nadzoru kuratora w rodzinach objętych pomocą asystenta.
5. Liczba rodzin objętych pracą socjalną świadczoną przez pracowników socjalnych.
6. Liczba warsztatów i innych form pracy grupowej zwiększających kompetencje opiekuńczo – wychowawcze.
7. Liczba osób uczestniczących w warsztatach i innych formach pracy grupowej podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze.
8. Liczba osób/ rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego.
9. Liczba rodzin objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.
10. Liczba placówek wsparcia dziennego oraz liczba dzieci i młodzieży uczęszczająca na zajęcia w ww. placówkach.

Zakładane rezultaty:

W wyniku realizacji zadań rodziny objęte Programem zostaną otoczone kompleksowym wsparciem, ze szczególnym wskazaniem na realizację usługi asystenta rodziny. Rozpoznanie obszarów dysfunkcyjnych oraz zasobów rodziny będzie skutkowało wytyczaniem indywidualnego planu pracy i jego realizacją. Efektem wielowymiarowych działań, przy aktywnym zaangażowaniu członków rodziny, będzie wzmocnienie kompetencji rodzicielskich, większa świadomość rodzicielska przekładająca się m.in. na umiejętność radzenia sobie w sytuacjach stwarzających trudności wychowawcze, budowania swojego autorytetu, asertywne stawianie granic.

● Odbudowane zostanie poczucie sprawczości rodziny, umiejętność prowadzenia domu, zarządzania środkami finansowymi, podejmowania czynności urzędowych itp. Rezultatem działań będzie utrzymanie środowiska rodzinnego. W przypadku dzieci pozostających czasowo w pieczy zastępczej, oferowane wsparcie rodzin ma umożliwić im powrót do rodziny macierzystej

---

3. Wzmacnianie ekonomicznej funkcji rodziny

Zadania do realizacji:

- Zapewnienie pomocy finansowej dla rodzin zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
- Realizowanie pomocy w formie wypłaty jednorazowego świadczenia „Za życiem” ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
- Realizowanie pomocy w formie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
- Realizowanie pomocy w formie zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami.
- Realizacja świadczeń wychowawczych.
- Realizowanie pomocy w formie dodatków mieszkaniowych.
- Realizowanie programów żywnościowych.

Wskaźniki realizacji celu:

- Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
- Liczba rodzin korzystających z jednorazowego świadczenia „Za życiem”.
- Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego.
- Liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami.
- Liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych.
- Liczba osób/ rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego.
- Liczba dzieci i rodzin objętych programami żywnościowymi.

Zakładane rezultaty

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie przewiduje udzielania świadczeń pieniężnych. Z tego względu korzystanie z pomocy będzie zależne od spełnienia kryteriów wskazanych w innych przepisach prawa m.in. ustawie o pomocy społecznej, ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawie o świadczeniach rodzinnych, dodatkach mieszkaniowych i innych. Niewydolność ekonomiczna rodzin bezspornie pogarsza funkcjonowanie rodzin w innych wymiarach życia. Zakłada się, że w wyniku realizacji ww. zadań poprawi się sytuacja ekonomiczna rodzin, tym samym zmniejszy się zagrożenie wykluczeniem społecznym z uwagi na niedostatki w sferze finansowej.

---

4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych i podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz rodzin.

Zadania do realizacji:

- Podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodzin poprzez uczestnictwo w specjalistycznych szkoleniach.

- Zapewnienie dostępu do superwizji specjalistycznych i różnorodnych form doskonalenia zawodowego.
  - Doskonalenie współpracy interdyscyplinarnej realizowanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej.
-

Wskaźniki realizacji celu:

- Liczba i rodzaj szkoleń adresowanych do pracowników zajmujących się pomocą rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem form doskonalenia zawodowego asystentów rodziny.
  - Liczba osób objętych szkoleniami i innymi formami doskonalenia zawodowego.
  - Liczba spotkań z udziałem przedstawicieli różnych instytucji działającymi na rzecz rodzin.
-

Zakładane rezultaty

Implikacje wynikające ze złożoności problemów w środowiskach objętych pomocą społeczną, szczególnie w rodzinach korzystających z usługi asystenta rodziny, determinują konieczność stałego i systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji zawodowych przez osoby zobowiązane do niesienia pomocy. Poprzez zapewnienie zróżnicowanych możliwości wzmocnienia merytorycznego pracowników możliwa będzie profesjonalizacja, indywidualizacja i niejako specyfikacja pracy. Zapoznanie pracowników ze zróżnicowanymi metodami pracy może przyczynić się do wzrostu ich efektywności. Może stanowić również dodatkowe narzędzie ewaluacji działań podejmowanych w rodzinach ze złożonymi, wielopłaszczyznowymi problemami.

V. ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami programu będą rodziny zamieszkałe na terenie Gminy Debrzno, doświadczające problemów opiekuńczo – wychowawczych, zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej bądź też takie, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

Niniejszy program jest też kierowany do kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych. W powyższych rodzinach, w razie potrzeby, asystent rodziny będzie koordynował poradnictwo w zakresie: przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Warunkiem otrzymania takiej pomocy jest stwierdzenie w zaświadczeniu lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, posiadającego specjalizację II stopnia lub specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii, ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia albo nieuleczalnej choroby zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Pośrednio adresatami programu są instytucje i organizacje zaangażowane w udzielanie wsparcia i pomocy rodzinom, które doznają problemów opiekuńczo – wychowawczych.

VI. DZIAŁANIA I SPOSÓB ICH REALIZACJI

Dla realizacji celów zakłada się następujące działania:

1. Wsparcie interdyscyplinarne

Wsparcie interdyscyplinarne:

- koordynacja działań i bieżąca współpraca podmiotów podejmujących działania na rzecz dzieci i młodzieży.

Realizatorzy:

- asystent rodziny;
- pedagog;
- pracownik socjalny;
- przedstawiciel policji;
- kurator sądowy.

Praca ta powinna skutkować trafniejszą diagnozą problemów, ustaleniem spójnego planu pomocy oraz uruchomić mechanizm współpracy z właściwymi instytucjami i służbami.

2. Placówki wsparcia dziennego

Prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego:

- pomoc w zakresie organizowania czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania;
- organizacja wypoczynku dla dzieci jak i zajęć pozalekcyjnych.

Realizatorzy:

- świetlice środowiskowe, opiekuńczo-wychowawcze, socjoterapeutyczne;
- placówki wsparcia dziennego – Centrum Usług Społecznych;
- Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Debrznie:
- biblioteka;
- Miejski Klub Sportowy;
- Akademia Piłkarska Debrzno;
- Salos;
- Oratorium;
- szkoły podstawowe;
- żłobek i przedszkole;
- Centrum Usług Społecznych.

Wskazane jest również działanie w celu upowszechnienia działalności placówki wsparcia dziennego prowadzonej w formie pracy podwórkowej realizującej zadania animacyjne i socjoterapeutyczne. Celem placówek jest wspomaganie wychowawczej i socjalizacyjnej funkcji rodziny w integralnym rozwoju dziecka

3. Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne:

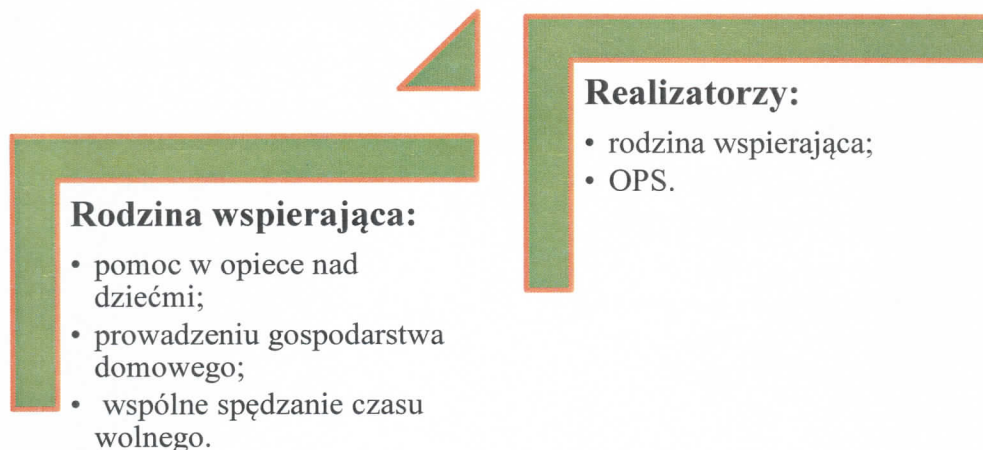
- prowadzone w formie konsultacji, poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, prawnego, zawodowego itp.) bądź mediacji;
- doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego.

Realizatorzy:

- pedagog;
- psycholog;
- asystent rodziny;
- prawnik;
- dzielnicowy;
- terapeuta uzależnień;
- pracownik socjalny;
- pracownicy PCPR;
- Biuro Porad Obywatelskich;
- Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej.

Celem realizacji poradnictwa specjalistycznego jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja prawidłowego funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego, itp. Istotą porady jest tworzenie warunków do odzyskania lub uzyskania przez człowieka potrzebującego możliwości samodzielnego rozwiązywania problemu, podjęcia właściwych decyzji i ich realizacji, a także unikania w przyszłości działań, które prowadzą do problematycznej sytuacji życiowej.

4. Pomoc w formie rodzin wspierających

Niezmiernie trudno jest pozyskać rodzinę wspierającą. Wynika to z faktu, że na ogół brak jest chętnych do pełnienia takich ról, a rodziny wykazujące zainteresowanie funkcją nie zawsze dają rękojmię bezpieczeństwa dla rodziny, która wymaga pomocy. Podjęcie decyzji o zgodzie na formalną zgodę takiej współpracy wiąże się zatem z ogromną odpowiedzialnością. Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie będzie podejmować działania mające na celu:

1. pozyskanie rodzin do pełnienia funkcji rodziny wspierającej,
2. promowanie i upowszechnianie wsparcia udzielanego przez rodziny wspierające – kampania informacyjna (plakaty, ulotki, informacja na stronie OPS).

Do pozyskania rodzin wspierających zaplanowane działania będą miały charakter ciągły. Rodziny chętne do pełnienia funkcji rodziny wspierającej mogą zgłaszać swoją kandydaturę do Ośrodka Pomocy Społecznej w Debrznie.

5. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne:

- usługi dla rodzin wychowujących dzieci, szczególnie dzieci niepełnosprawne.

Realizatorzy:

- OPS;
- rehabilitant;
- fizjoterapeuta;
- logopeda;
- socjoterapeuta;
- psycholog;
- pedagog.

W ramach działań profilaktycznych powinno się uwzględnić usługi dla rodzin wychowujących dzieci, szczególnie dzieci niepełnosprawne, które będą stanowić pomoc rodzicom w zapewnieniu należytej opieki w czasie, gdy nie mogą jej sprawować osobiście lub gdy ich kompetencje rodzicielskie są niedostateczne. Ta farma pomocy realizowana w oparciu o ustawę o pomocy społecznej może być kierowana również do osób z zaburzeniami psychicznymi.

Organizowanie grup samopomocowych – ich celem będzie wymiana doświadczeń, zapobieganie izolacji, a także wzmocnienie systemu wsparcia.

Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystenta rodziny – poprzez dostęp do fachowej literatury, kursów, szkoleń, poradnictwa.

Tworzenie i realizacja projektów i programów wspierania rodziny - projekty realizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrno”, które mają w założeniu aktywizować i wspierać rodziny oraz z innymi organizacjami pozarządowymi.

Pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin – kierowana do rodzin, które z różnych przyczyn nie mogą funkcjonować prawidłowo w oparciu o posiadane środki i zasoby. Wsparcie to powinno być wielopłaszczyznowe i obejmować zarówno poprawę ich warunków bytowych jak i wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, barier w dostępie do leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i inne.

Priorytetem pomocy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ze środowisk zagrożonych i dysfunkcyjnych ciepłych posiłków, możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Ważnym elementem jest planowanie wsparcia finansowego jak również możliwość korzystania z dostępnych form pomocy takich jak świadczenia rodzinne, stypendia, dodatki mieszkaniowe oraz wsparcie żywnościowe w oparciu o wieloletni program FEAD.

VII. PARTNERZY PROGRAMU

Założenia Programu Wspierania Rodziny w ramach swoich kompetencji winny realizować samorządowe jednostki organizacyjne, właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie Gminy Debrzno oraz osoby specjalizujące się bądź mające kontakt z dziećmi i rodziną.

Przy realizacji programu współpracować winni:

- właściwe wydziały i stanowiska w Urzędzie Miejskim w Debrznie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie,
- przedszkola publiczne,
- szkoły podstawowe i gimnazjum,
- sołtysi,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej.
- kluby i organizacje sportowe,
- kościoły, związki wyznaniowe,
- Posterunek Policji w Debrznie.

Samorządowe służby i instytucje o zasięgu powiatowym , i inne:

- Komenda Powiatowa Policji w Czuchowie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Poradnia Psychologiczno – pedagogiczna,
- Zakłady opieki zdrowotnej,
- Sąd Rejonowy w Czuchowie,
- Kuratorska Służba Sądowa.

oraz Sąd Okręgowy w Słupsku.

W realizacji swoich zadań w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny, a jej wspieranie traktować jako priorytet, także wówczas gdy nie stanowi ono ich podstawowej misji.

VIII. ZASADY FINANSOWANIA

Finansowanie programu odbywać się będzie ze środków:

- budżetu Gminy Debrzno,
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych,
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
- programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
- funduszu Unii Europejskiej,
- innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych.

● Środki finansowane na realizację poszczególnych działań będą uwzględnione cyklicznie w rocznych planach finansowych.

IX. EWALUACJA I OCENA PROGRAMU

Monitoring Programu będzie prowadzony corocznie poprzez gromadzenie danych i analizowaniu informacji o stanie jego realizacji. Zebrane w jego toku dane pozwolą na kontrolę postępu realizacji poszczególnych zadań oraz podjęcie działań korygujących. Stała obserwacja realizacji wyznaczonych celów pozwoli na ewentualne dookreślenie obszarów, które poddane zostaną ewaluacji. Monitoring rodzin prowadzony będzie przez różne służby wspierające tj. przedstawiciela policji, OPS, służbę zdrowia, kuratora. Przedstawiciele tych służb realizują różne zadania jednak mają one wspólny mianownik, którym jest wsparcie rodziny.

Policja - systematyczne wizyty w miejscu zamieszkania, co najmniej raz na kwartał, sprawdzająca bezpieczeństwo rodziny, prowadzenie dokumentacji danej rodziny, powiadomienie innych służb, instytucji o sytuacji w danej rodzinie i współpraca z nimi.

Ośrodek Pomocy Społecznej – współpraca rodziny z pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny. Monitorowanie rodziny przez pracownika socjalnego, co najmniej raz na kwartał a w miarę potrzeby również w sposób niezapowiedziany. Monitorowanie sytuacji rodziny przez asystenta rodziny w ramach zadań.

Służba zdrowia – w ramach prowadzonej praktyki lekarskiej oraz pielęgniarskiej.

Kurator – w ramach prowadzonego dozoru kuratorskiego.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników. Merytorycznej analizie poddane będą:

- rzeczywiste rezultaty zastosowanych rozwiązań (oczekiwane i nieoczekiwane),
- porównanie zgodności osiągniętych rezultatów z celami Programu,
- współpraca partnerów programu i jej wpływ na realne wsparcie rodzin w Gminie Debrzno.

Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Miejskiej w Debrznie sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodzin, zgodnie z art. 179 ust. 1 Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku.

W ramach bieżącej pracy będą również realizowane obowiązki sprawozdawcze wynikające z przepisów oraz potrzeb innych instytucji szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.